

**НАЙПЕРШЕ ТРЕБА УЯСНИТИ ПРИЗНАЧЕННЯ МИСТЦЯ У ЦЬОМУ СВІТІ НЕ ЯК ЕЛІТНЕ, ІДЕОЛОГІЧНЕ, ПРИТА-
МАННЕ ЗАХОДУ, А ЯК АКУМУЛЯТИВНЕ, ЕКЗИСТЕНЦІЙНЕ, ПОЗАЧASОВЕ, ВЛАСТИВЕ СХОДУ. СЕБТО — НЕ-
ОБХІДНІСТЬ І НЕМІНУЧІСТЬ БУТИ УОСОБЛЕННЯМ НАРОДНОГО ДУХУ, ЙОГО СПОДІВАНЬ.**

**ПІЛЬНУЮЧИ НАШЕ СОЦІАЛЬНЕ ЕСТВО, МИСТЕЦЬ З РОЗУМОМ і ПОЧУТТАМ УЯМИТЬ, СКІЛЬКИ В ЛЮД-
НОСТІ УКРАЇНСЬКІЙ, НЕЗВАЖАЮЧИ НА ЖАЛЮГІДНЕ ПОБУТUVАННЯ, ІСНУЄ ГЕНЕТИЧНО СПРЯМОВАНОГО ПРАГ-
НЕННЯ ДО ПРЕКРАСНОГО: ФОРМОПРОЯВ ЧИ ТО В МАЛЯРСТВІ, ЧИ В УЖИТКОВОСТІ БУВ і є ТИМ ОПЕРТЯМ,
ЯКОГО НЕ УВІГНАЛИ В НЕБУТЯ АНІ УПОСЛІДЖЕННЯ. АНІ СТОЛІТТЯ ПОНЕВОЛЕННЯ.**

ЗВИЧАЙНО,

НЕ ПРОСТО
ВІДМОВИТЬСЬ
МИСТЦЕ В І
НІННІ ВІДСВОЇ-
ВИН ЯТКО-
ВОСТІ. ЩО
КУЛЬТИВУЄТЬ-
СЯ "СВІТСЬ-
КИМ" МИС-
ТЕЦТВОМ, ЯК і
НЕ ПРОСТО.
ЛІБО НІ.
ПРИЙНЯТИ НА
ВІРУ ТЕ, що

СТВОРЕННИЙ НА ЗАХОДІ ФАНТОМ, В КОТРОМУ МИСТЕЦЬ ВИСТУЛАС ЯК СКАНДАЛЬНЕ ПОТУРАННЯ ЛИШЕ МОДЕРНІСТСЬКОМУ БУМУ,
ТРИМАЕ ЙОГО В ПОСТІЙНОМУ ЕФЦЕНТРИЗМІ, ПРОЯВ ЯКОГО НЕПЕРЕДБАЧЕНИЙ і НЕКЕРОВАНИЙ. ТАКИЙ СУМНІВНИЙ СТАТУС
МИСТЦЯ ПРИЗВОДИТЬ ДО ЦЛКОВИГО ВТРАТИ ЙОГО АКУМУЛЯТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ, ПЕРЕТВОРЮЮЧИ ОСОБИСТІСТЬ НА ДЕ-
ШЕВУ "ПОТРЕБУ" СУЧАСНОСТІ, її ВТОРИЧНИЙ ПРОЯВ.

З ОГЛЯДУ НА СЬОГОДЕННЯ, МИСТЕЦЬ В УКРАЇНІ МУСИТЬ ПРИБРАТИ ТОГО ЗНАЧЕННЯ, КОДИ "БОЖИЙ ПРОМИСЕЛ"
**ПРИЙМОЖУЄ ДУХОВНІ ІМПЕРАТИВИ НАЦІЇ. ТА ДЛЯ ЦОГО ПОТРІБНІ ГОНОР і ШЛЯХЕТНІСТЬ, ЯК ПРОТИВА ГОМПЛІЯ-
ТИВНОМУ ВИСМІЙКУВАННЮ З ЧУЖОГО ВАРИВА ШМАТКІВ, що з НЕВІЛАСТВА ВИДАЮТЬСЯ ЗА "НОВЕ МИСТЕЦТВО".**

на пенсії. А Олексія нашого у 43-му в партизанах убіто...

"Батько Нестір" мій (так ми його називали вдома) померли ще 1931 року. До голоду... То ми йшли усіма дорогами, і у війну, з матір'ю...

Нам якось вдається у тих етапах застосовитися в Кролевець, у материній знайомої. Марія пішла тоді санітаркою; мати, вона оглухла у війну, — то прибиральницю в військомат, а я пристала діловодом у школу; згодом поступила у Кролевецький технікум художніх промислів: на малювання-вишивання "потягнуло", ткати килими захотілося...

Як уже опанувала ту техніку, — працювала у Станіславові (тепер Івано-Франківськ, на Прикарпатті). Там — своя килимова орнаментика. І звичай свій...

А з 51-го року "по переводу" перебігла у Решетилівську школу майстрів художніх промислів. На Полянину. Інструктором килимарства стала. Тут — рослинні конфігурації. Як — древа. І — квіти. Птахи. Захопилася я такими ескізами.

Далі започаткувала, вважайте, "свою фабрику" малювання килимів, задумалася ткати усе, витворене, — вже на верстатах місцевої фабрики художніх виробів. 15 років ткала. Яких тільки килимів не довелося виробити за ті літа! Якби отам усі іх упідряд порозстелять, здається, пів-України прибрала б...

І головним художником фабрики була. Роботи та роботи...

У 1979 році за творчість мою та за виставки всі прийняли мене до Спілки художників України. Стала я професіональним художником-кiliмарем. З відповідальністю за цю свою культурну місію.

...Усього в житті й не описеш — скільки б не намагалася. Збігла його основна частка, мов річкова вода в океан.

А коли людина старша, особливо людина-маляр, то в думках вертиться: а хто ж продовжить мое ремесло мистецьке? а я передати, "з рук у руки", набутий досвід — учням? Усяка рослина пагінніться кругом свого стовбура. Ті і я тепер "воджу" щороку групу юних килимарниць у Решетилівському своєму профтехчили.

Думаю та й думаю: хто ж далі ще "пів-України" достеле? Воняними барвами. Щоб край наш не лишився "голим", без килимів...

Надія Бабенко, килимарница із Решетилівки, на Полтавщині, член Спілки художників України, член Спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений майстер народної творчості України, лауреат Шевченківської премії".

...А тепер зайдімо-гляньмо ще раз у робітно мисткини — там вже нового півкилима виквітіється-виплаштується на ткацьким верстаті з-під рук деміургічної решетилівської ткалі. Кожна нитка його, барвиста, так і в'ється-іскриться, аж видзвонює, мелодією конфігураційним лініями — то "ружами", то "воловшками", а то "папороттю", "сойчиними крильми", "квілінням часчик-України", її "безкінечниками".

Українські килими увібрали в себе усі видива української землі. У жанровому розмайтті народного мистецтва вони — узагальнююча мисливська, епохальні панорами. За кольорами — чисті, незмішані, не розведені, не притемнені, не блаклі. Мистецькими прикметностями українські килими-ковери — це вивищено-космічна символіка орнаментів і образів, колірне поєднання сірих барв: зелена біля коричневої, жовта біля синьої, і ця чистота й ніби контрастність створює враження небесно-земної гармонії відтінків. Ці барви не відіцвтають, тримаються століттями, як та трипільська кераміка наша. Орнаментика й піткання вітчизняних коверів — однакові "з фронту" і з "тилу" — навсябіч. Істинно народна естетика, пане Лібертель!

Не "прикладене" мистецтво, а цільне, суцільно-мисливме; не "відбиття" "дійсності", товарища Леніне*, а "виображення", специфічне художньо-мистецьке втілення українського світогляду-погляду, залюбленого у світ, поетичного. То не кожному дано. То притаманне великий і древній культурі світославства, котру витворив Навколосередземноморський і Понаддніпрянський український народ. І поклав, яко печать свого духа, у килимах. На пам'ять довколишнім народам. Та й кладе ту печать досьогодні...

Килимар нашої доби, носій мистецьких принципів, імовірно ще трипільської традиції, — Надія Бабенко. А поглянути на цю жінку "портретом": така скромна звичаєвість наших українців. Великих українців! Відкрите поглядом, просте лице, аж дещо вибачливе: чи то вибачається за себе, свою представлена особу, чи то вибачає тим із публіки "споглядальників творінь мистецтва", котрі в наш час "відіків" не те що Гегеля від Гоголя, де вже Головацького від Головка (не всіх, бачте, "пускають" по телевізору) — а килимової від джинсової тканини не відрізняють... Та цей "вибачливий" погляд мистця бачить далеко дальше, аніж ми, мистецтвознавці, так уж звіклі до "розкладання по поличках стилів, тем, жанрів, образів, символів", мистець у народі, як і той лірник, кобзар, вчуває тисячолітній плин часу, перебуває в мітітворення у стані менталітінного носія, коли психоенергія насторожі ідеалів етносу. Творення відбувається "в дусі народу", "в поетичних поглядах його на природу", "в самостійності Світу".

Десятки, десятки оригінальних робіт. В глибокотрадиціоналістських стилях. Понад сорок ескізів — для тиражного продукування фабричних килимів — і всі пішли у масове виробництво.

А оті — "Святкові", "Урочисті"... Один такий "Орнаментальний" килим (не компіляція із гобеленом чи й із вишивкою, із різьблення, із розписів, а сuto килимової, та ще й образотворчої мови!); 230 X 360, 1969 року — і сьогодні репрезентується в Нью-Йорку, у фоне Організації Об'єднаних Націй, як її духовна емблема. Серед багатьох національних мистецтв народів і країн шукали тоді єдночного символу для ідеї повоєнного збереження миру, — вибрали всевмісний філософський килим з України (безрекламні нашої Надії Бабенко, під назвою "Древо Життя").

...Своїми все пучками. Чутливими. Творящими. Не тільки "намалювати" (придумати, "виносити"), а й виткати!! У горнилі нашого святого українського духа, через відання менталізованих своїх очей вилекати кожнісінкі килимові, "нектарні" зерно-переткання. А кожна ж ниточка має і "ворсинку" переливчасту — "сіру, білу, волохату"...

"Вівці мої, вівці, — хто ж вас буде пасти?"

М.Полтава

ВИСТАВКИ. ВИСТАВКИ

ТРИТОРІЙ МІЩЕНКО

ЗІ СВІЧКОЮ В РУКАХ

■ «Шістдесятництво»... Скільки на сьогодні зламано пер, аби якось зрозуміти це явище в історії України, зокрема, в духовному спротиві тоталітарній системі! Скільки закидів у нонконформізм цим лицарям духу, живим і тим, що вже одішли зі світ Божий. Мені, як представникові того покоління, в якій мірі поборники за справедливість у пошукуванні цього явища, особливо болить, коли з відстані часу не помічають драматичних колізій, що буквально хапали за горло «шістдесятника». Адже його щоденне життя перебувало на межі буття й небуття.

...Споглядаємо невелику експозицію Веніаміна Кушніра в Державному музеї Тараса Шевченка, організовану його дружиною, для якої все, що створив мистець (це близько 500 творів: виставка — лише дещоці від усього), залишається свідченням тяжких випробувань її родини, чоловіка, українського патріота. Чомусь не виходило з голови, що ми злочинно забуваємо те, що обумовлювало стійкість характеру таких, як В.Кушнір, і, певно, найкращих синів і дочек недалекого минулого.

Не вчитуєчись у назви картин, етюдів, лише пригадав той далікий час. Було видно, що романтичні герої Карпат, пророче зображення бандуриста на тлі козачого шалу, Тарас Шевченко, весь у білому, українські обличчя, чимось рідні, як і сам В.Кушнір зі свічкою в руках серед ожирілых вуличних обивателів, — усе це увібрало в себе літа, словені очікування й сподівання на самостійність України.

Ми ще тоді не знали таких слів, як соборність, суворенність, національна ідея, державотворення, що так пишно-важко звучать нині і так мало чому значать для сьогоденії праці мистця.

От що мусило б надихнути і бути запозиченим з творчості таких, як В.Кушнір. А ще — принципова послідовність «відштовхування» від правди життя. Це лише нині здається чимось апробованим оте зображення бабусі з козою, а тоді це була нечвана крамола, яку нещадно викорчувували ідеологи від соцреалізму.

В.Кушнір не тільки вболів душою за Україну, але й прагнув опанувати національну формулою, новітніми, які на ті часи, засобами відтворення. Це були роки, коли стилізаційні моменти ще мали позитивне значення для становлення українського малярства і поряд з романтизмом у тематиці протистояли «широкому мазку», всіляким заскокам модернізму (космополітизму) в малярстві. Кушніру вдавалася саме та сполучка змісту і форми, яка зготувала підґрунт для формування стилістичних векторів у сучасному українському малярству. І в тому неабиякій внесок Кушніра в загальний національний процес, без якого збудненість його була очевидною.

На жаль, те, що можна було побачити на виставці, репрезентує мистецтво лише почасти. Тож на сьогодні ми не маємо повного уявлення про доробок Кушніра. Однак не виникає сумніву, що то мистець першої величини. Його життєвий і творчий шлях ще чекає свого висвітлення і поцінування.

І закінчу ці невеселі роздуми тим, що дружина мистця, під час відвідинами, бідкаючись промовляла: «В музеях Києва немає жодної його картини».

Мені, як і Миколі Маричевському та Петру Ганжі, було ніякovo — адже всі ми завинили перед світлою пам'яттю вже упокоєнного великого громадянина і українського мистця.